

II Sympozjum Prawa Kanonicznego w Vranovie u Brna

W dniach 21-22 września 2015 r. w ośrodku rekolekcyjnym św. Franciszka z Paoli w Vranovie u Brna (Czechy) zostało zorganizowane II Sympozjum Prawa Kanonicznego. Organizatorem sympozjum była Akademia Prawa Kanonicznego w Brnie, założona w 2012 r. przez biskupa diecezji brneńskiej, Vojtěcha Cikrle. Brneńska Akademia we współpracy z Wydziałem Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oferuje możliwość uzyskania tytułu licencjata prawa kanonicznego w trybie czteroletnich studiów zaocznych. Wykłady i ćwiczenia odbywają się zazwyczaj raz lub dwa razy w ciągu miesiąca i prowadzone są głównie przez pracowników naukowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz miejscowych specjalistów prawa kanonicznego i cywilnego. Aktualnie w tej formie studiów prawa kanonicznego uczestniczy ponad 60 studentów z Czech i Słowacji. W sympozjum, które swoim patronatem objął biskup Vojtěch Cikrle, uczestniczyło około 150 przedstawicieli: profesorowie i wykładowcy prawa kanonicznego i cywilnego, pracownicy kościelnego wymiaru sprawiedliwości; oficjałowie, sędziowie, obrońcy wężła małżeńskiego, adwokaci, notariusze i studenci prawa kanonicznego oraz inni zainteresowani z Czech, Słowacji, Polski, Włoch oraz Rosji.

Sympozjum odbyło się krótko po promulgowaniu przez papieża Franciszka Listów apostolskich motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* oraz *Mitis et misericors Iesus* z dnia 15 sierpnia 2015 r., reformujące kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kanony Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich dotyczące spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa, chociaż program sympozjum jak i referaty zaproszonych gości, zostały przygotowane o wiele wcześniej. Głównymi tematami i celem sympozjum była reakcja na najbardziej aktualne problemy: skrócenie procesów o nieważność małżeństwa, sakramentalna godność małżeństwa, strona finansowa trybunałów diecezjalnych i możliwość prowadzenia bezpłatnych procesów o nieważność małżeństwa.

Pierwszą sesję w dniu 21 września 2015 r. moderował ks. dr Karel Or-lita, przewodniczący Akademii Prawa Kanonicznego i wikariusz sądowy diecezji brneńskiej. Słowa przywitania do uczestników sympozjum skierował najpierw ks. bp František Václav Lobkowicz OPraem., biskup diecezji ostrawsko-opawskiej i przewodniczący prawno-ekonomicznej sekcji Konferencji Episkopatu Czech, a następnie, w imieniu Stowarzyszenia Kanonistów Czeskich przywitał uczestników sympozjum wiceprzewodniczący tegoż Stowarzyszenia, p. dr hab. Záboj Horák.

Pierwszy referat, pt. *Gwarancja sprawiedliwości oraz propozycje aktualnego synodu biskupów odnośnie przyśpieszenia procesów małżeńskich; przygotowanie pracowników i odpowiedzialność biskupa*, wygłosił ks. Paweł Malecha, Promotor Sprawiedliwości w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej. W krótkiej dyskusji po wygłoszeniu swojego referatu, ks. Paweł Malecha odpowiadał na pytania uczestników sympozjum, które dotyczyły głównie niedawno opublikowanego Listu apostolskiego motu proprio papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Drugim prelegentem był ks. Davide Salvatori, sędzia Roty Rzymskiej, który wygłosił referat pt. *Niedostatek wiary i udowodnienie błędu co do sakramentalnej godności małżeństwa oraz jej wykluczenie „exclusio et error circa sacramentalem dignitatem matrimonii” rozważana o papieskim przemówieniu do Roty Rzymskiej*. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę, iż przytaczane przemówienie do Roty Rzymskiej z początku 2015 r., w którym papież Franciszek wskazuje na wykład kan. 1099 KPK, było krytykowane przez pewne kręgi, że daje dalsze możliwości deklarowania nieważności małżeństwa przez trybunały kościelne. Zaznaczył jednak, że tym problemem zajmowali się już papież Jan Paweł II oraz Benedykt XVI, a papież Franciszek jedynie kontynuuje linię swoich poprzedników w tej materii.

W popołudniowej części pierwszego dnia sympozjum wystąpił ks. Paolo Bianchi, profesor Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie i wikariusz sądowy Regionalnego Trybunału Kościelnego w Lombardii z referatem pt. *Brak wiary oraz ukierunkowanie małżeństwa dla dobra małżonków*. Autor referatu wskazał kilka wyroków Roty Rzymskiej, które pokazują, że dopiero po 2000 r. jurysprudence rotalna ujednoliciła się w kwestii rozstrzygnięcia tego, co jest treścią pojęcia „dobro małżonków”. Zwrócił również uwagę na kilka wyroków trybunału kościelnego w Mediolanie, wyjaśniając jak zostało w nich zdefiniowane „dobro małżonków” i jaki wpływ miało takie przedstawienie definicji na nieważność małżeństwa.

Kolejnym i zarazem ostatnim prelegentem w pierwszym dniu sympozjum był Francesco Catozzella, profesor Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie i adwokat Roty Rzymskiej, który przedstawił referat pt. *Wpływ działalności adwokata i pełnomocnika na przyśpieszenie oraz skuteczność małżeńskiego procesu kanonicznego*. W swoim referacie przedstawił zadania stojące przed adwokatami i pełnomocnikami biorącymi czynny udział w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa.

Po przedstawionych wszystkich referatach przewidzianych w programie pierwszego dnia sympozjum, kilka słów do uczestników sympozjum skierowała p. dr Kateřina Šimáčková, sędzia czeskiego Trybunału Konstytucyjnego i przewodnicząca miejscowej grupy Stowarzyszenia Kanonistów Czeskich w Brnie.

Przedstawione referaty oraz dyskusje w pierwszym dniu sympozjum, można podsumować następującymi stwierdzeniami: pomimo tego, iż reforma papieża Franciszka skraca procesy o nieważność małżeństwa, to jednak będą one wymagały wyższego poziomu fachowości i moralności pracowników trybunałów kościelnych; z przemówienia papieża Franciszka do Roty Rzymskiej w 2015 r. można stwierdzić, że brak wiary może być przyczyną nieważności małżeństwa, ale nigdy sam z siebie, ale wyłącznie w połączeniu z innymi dowodami, środkami dowodowymi i przesłankami.

Na początku drugiego dnia sympozjum, uczestników przywitał ks. bp Vojtěch Cikrle, biskup ordynariusz diecezji brneńskiej. Jako pierwszy wygłosił swój referat ks. kard. Francesco Coccopalmerio, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych, pt. *Innowacja kanonicznego procesu małżeńskiego w świetle aktualnego synodu biskupów o rodzinie*. Prelegent w przygotowanym wcześniej referacie uwzględnił nowe przepisy dotyczące procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa, opublikowane w Liście apostolskim motu proprio papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*.

Następnie zostały przedstawione krótkie referaty dotyczące możliwości prowadzenia bezpłatnych procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa w trybunałach diecezjalnych. Sytuacja w Polsce została przedstawiona w referacie pt. *Analiza systemu ekonomicznego zabezpieczenia sądów kościelnych na świecie oraz możliwość bezpłatnego przebiegu spraw w odniesieniu do sytuacji w Polsce*, autorstwa ks. dr hab. Leszka Adamowicza, prof. KUL, dyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego. Sytuację na Słowacji w swoim referacie pt. *Możliwe propozycje osiągnięcia bezpłatnego procesu małżeńskiego w odniesieniu do ekonomicznej sytuacji Kościoła na Słowacji*, przedstawił ks. prof. dr hab. Ján Duda, wikariusz sądowy diecezji spiskiej

i przewodniczący Stowarzyszenia Kanonistów Słowackich. Analizę tej samej problematyki w warunkach czeskich przedstawił w swoim referacie ks. dr Karel Orlita, przewodniczący Akademii Prawa Kanonicznego i wikariusz sądowy diecezji brneńskiej. Na podstawie powyższych referatów można jednoznacznie stwierdzić, iż pomimo istnienia różnych możliwych modeli finansowania trybunałów kościelnych, nikomu nie można odmówić dostępu do poszukiwania sprawiedliwości i prawdy w sądzie kościelnym z powodu braku środków finansowych.

W popołudniowej części drugiego dnia sympozjum, uczestnicy zostali rozdzieleni do kilku grup, w których dyskutowano i omawiano praktyczny przykład procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa dotyczący błędu co do sakramentalnej godności małżeństwa. Na zakończenie sympozjum została podsumowana dyskusja w poszczególnych grupach.

Zorganizowane przez brneńską Akademię Prawa Kanonicznego sympozjum było miejscem wymiany poglądów, spostrzeżeń oraz naukowych refleksji dotyczących aktualnej wówczas zmiany prawa, które wprowadził List apostolski motu proprio papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Pomimo tego, iż niektóre pytania pozostały bez odpowiedzi i nie wszystkie wątpliwości zostały rozwiane, jednak była to doskonała okazja do wymiany doświadczeń pomiędzy przedstawicielami sądownictwa kościelnego i prawnikami Włoch, Czech, Słowacji i Polski.

*ks. Tomasz Poterała MSC
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW*